Is Den Haag een stad of een dorp?

Is Den Haag een stad of een dorp? Deze vraag wordt talloze malen gesteld en blijft de gemoederen bezighouden, zeker van de Hagenaars. Want hoe zit het nu precies?
Het eenvoudigste antwoord is het volgende: Den Haag is geen stad en ook geen dorp, want in ons land kent de wet alleen maar gemeenten. Aardrijkskundig gezien is Den Haag natuurlijk wel een stad; het voldoet aan alle eisen die aan een stad gesteld kunnen worden qua inwonertal, bebouwd oppervlak, culturele voorzieningen, winkels, werkgelegenheid en dergelijke.
Maar in het verleden lag dat anders en we kunnen bij de vraag of Den Haag toen een stad was niet met een simpel ja of nee volstaan.

Stadsrecht: een stem in de provinciale staten

Vanaf de Middeleeuwen tot aan de Franse Tijd (1795) maakte men in het gewest of graafschap Holland een scherp onderscheid tussen steden en dorpen. De steden ontleenden hun status aan de stadsrechten die zij ooit van de graaf hadden ontvangen. Op grond hiervan konden zij afgevaardigden sturen naar de vergadering van de Staten van Holland en aldus meebeslissen over staatszaken. De dorpen behoorden tot het platteland en hadden geen eigen stem in de Statenvergadering maar werden er vertegenwoordigd door de adel ofwel de 'Ridderschap'. Deze had in de vergadering maar één stem, terwijl de achttien Hollandse steden ieder over één stem beschikten. Zij waren dan ook veel machtiger dan het platteland.

Den Haag: een dorp met stadse allures

Den Haag is ontstaan als een boerennederzetting bij het hof van de graaf. Aelbrecht van Beieren verleende de nederzetting in 1370 een aantal voorrechten en stelde precies de grens van het rechtsgebied vast. Die Haghe nam in de loop der tijd in betekenis toe, had weliswaar de status van dorp, maar werd soms ook als stad beschouwd. Zo verleende hertog Karel de Stoute van Bourgondië op 22 augustus 1470 het dorp een nieuw privilege en sprak toen over de inwoners van de 'ville de la Haye' ofwel over de 'stede van den Hage'! Zijn dochter Maria de Rijke had het in 1481 over 'onser stede van den Hage'. Maar in 1485 sprak haar echtgenoot, keizer Maximiliaan van Oostenrijk, weer over het 'dorp van der Hage' en in eerste helft van de 16de eeuw is er zelfs geregeld sprake van de 'vlecke van Den Haige', alsof het een plaats was zonder enige betekenis. Daarentegen rekende de landsheer Den Haag tot de steden toen hij het uitoefenen van ambachten of nijverheid op het platteland verbood. Dat recht werd alleen aan steden (waaronder Den Haag) voorbehouden. En toen de kleine Hollandse steden in 1553 protesteerden tegen de grote macht van de zes grote steden (Dordrecht, Haarlem, Leiden, Delft, Amsterdam en Gouda), was Den Haag een van die protesterende 'steden'.

Het bestuur van Den Haag werd in de 15de en 16de eeuw op stedelijke leest geschoeid. Net als 'echte' steden kreeg Die Haghe een vroedschap, een bestuursorgaan dat bijvoorbeeld betrokken was bij de jaarlijkse verkiezing van de schepenen. In 1559 kreeg het bovendien twee burgemeesters, een soort wethouders die dezelfde 'eeren, rechten ende preëminentiën' kregen als de burgemeesters van de bestaande steden van Holland.

Pogingen om stad te worden

Natuurlijk probeerde Den Haag ook officieel als stad erkend te worden. Aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog zag het er naar uit dat dit zou lukken, want Den Haag mocht zonder bezwaar van de andere steden deelnemen aan de vergaderingen van de Staten van Holland. Maar de financiën van Den Haag verkeerden door de oorlog in zo'n erbarmelijke toestand dat er geen middelen waren om een goede vertegenwoordiging te sturen naar die vergaderingen.

Toen de financiële situatie zich omstreeks 1580 voor Den Haag ten goede keerde, waren de kansen verkeken en sloegen de Staten van Holland het Haagse verzoek om verheffing tot stad af. Latere pogingen strandden eveneens. De Ridderschap, die het platteland vertegenwoordigde en daarmee ook het 'dorp' Den Haag, wilde Den Haag niet kwijt omdat het zo'n groot deel betaalde van de belastingen die de Ridderschap moest opbrengen. Als Den Haag officieel stad werd, zou de rest van de Ridderschap dus meer moeten betalen. Ook de Hollandse steden waren tegen een stadsrecht voor Den Haag, omdat het als stad dan een eigen stem kreeg in de Statenvergadering. Dat betekende minder invloed voor de andere steden. Bovendien gunde elk van deze steden geen enkele andere stad het recht de vaste residentie van de Staten te worden. Het onmondige 'dorp' Den Haag gaf wat dat betreft minder problemen. De Staten en de andere regeringsorganen voelden zich daar vrij, want de Haagse magistraat had over het Binnenhof en zijn directe omgeving niets te vertellen. Dat kon door de Haagse verheffing tot stad wel eens in het tegendeel veranderen.

